אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא: ואם יש עדים שיצתה בהינומא וכו': מאי הינומא סורחב בר פפא משמיה דזעירי אמר תנורא דאסא רבי יוחנן אמר קריתא דמנמנמה בה כלתא: רבי יוחנן בן ברוקא אומר וכו': תנא ביהודה ראיה בבבל מאי אמר רב דרדוגי דמשחא ארישא דרבנן אמר ליה רב פפא לאביי משחא דחפיפותא קאמר מר אמר ליה יתמא לא עבדא לך אמך דרדוגי משחא ארישא דרבנן בשעת מעשה כי הא דההוא מרבנן דאיעסק ליה לבריה בי רבה בר עולא ואמרי לה רבה בר עולא איעסק ליה לבריה בי ההוא מרבנן ודרדיג משחא ארישא דרבנן בשעת מעשה ארמלתא מאי תאני רב יוסף ארמלתא לית לה כיסני: ומודה רבי יהושע באומר לחבירו כו': וליתני מודה ר' יהושע באומר לחבירו שדה זו שלך היתה ולקחתיה ממך משום דקא בעי למיתני סיפא [א]אם יש עדים שהיא שלו והוא אומר לקחתיה ממנו אינו נאמן היכי דמי אי דאכלה שני חזקה אמאי לא מהימן ואי דלא אכלה שני חזקה פשיטא דלא מהימן אי הכי גבי אביו נמי אי דאכלה שני חזקה אמאי לא מהימן ואי דלא אכלה שני חזקה פשיטא דלא מהימן בשלמא גבי אביו משכחת לה [ב]כגון [ג]שאכלה שתים בחיי האב ואחת בחיי בנו וכדרב הונא [ד]דאמר רב הונא [ה]אין מחזיקין בנכסי קטן אפילו הגדיל ורב הונא [ו]מתניתין אתא לאשמועינן איבעית אימא רב הונא [ז]דיוקא דמתני' קאמר ואיבעית אימא אפילו הגדיל קמ"ל וליתנייה בדידיה ולוקמה כגון שאכלה שתים בפניו ואחת שלא בפניו וכגון שברח ברח מחמת מאי אי [ח]דברח מחמת נפשות פשיטא דלא מהימן דלא מצי מחי ואי דברח מחמת ממון איבעי ליה למחויי [ט]דקי"ל מחאה שלא בפניו הויא מחאה דתנן [י]שלש ארצות לחזקה יהודה ועבר הירדן והגליל היה ביהודה והחזיק בגליל בגליל והחזיק ביהודה אינה חזקה עד שיהא עמו במדינה והוינן בה [כ]מאי קסבר אי קסבר מחאה שלא בפניו הויא מחאה אפילו ביהודה וגליל נמי ואי קסבר מחאה שלא בפניו לא הויא מחאה אפילו יהודה ויהודה נמי לא אמר רבי אבא בר ממל לעולם קסבר מחאה שלא בפניו הויא מחאה ומתניתין בשעת [ל]חירום שנו ומאי שנא יהודה וגליל דנקט

דסתם

אבל למאן דמתני. לאחרים: לית ליה שיעורא. וממילא שמעינן דלמאן דלא קרי ולא תני אין מבטלין אם יש לו מתעסקין כדי קבורה בעלמא. בשאלתות דרב אחאי[י] מצאתי כן: תנורא דאסא. כמין חופה של הדס עגולה: קריתא. צעיף על ראשה משורבב על עיניה כמו שעושין במקומינו ופעמים שמנמנמת בתוכו מתוך שאין עיניה מגולין ולכך נקרא הינומא על שם תנומה: ביהודה ראיה. כל הני דמתני' שמם היו רגילין בסימנין הללו לבתולה: דרדוגי משחא. הנשים נותנים שמן בראש התלמידים וספות: משחא דחפיפותא. [ט][שמן של בשמים שמתוקן [ט]לחופות] קאמר מר וכי בעלי חפיפות הן לסוכן שמן: יתמא. יתום ממנהג הנוהג: איעסק לבריה. לישא לו אשה: ודרדיג משחא. סך שמן בראש התלמידים: ארמלתא מאי. מה סימנין עושים לאלמנה להודיע שאלמנה נישאת: לית לה כיסני. אין לה קליות וזה סימנה: וליתני מודה ר' יהושע כו' שדה זו שלך היתה. כיון דטעמא משום דאין שור שחוט לפניו הוא שלא היה אדם תובעו מה לי של אביו ומה לי שלו ומאי שנא של אביך דנקט: שני חזקה. שלש שנים שתיקנו חכמים לכל מחזיקים בקרקע דמשאכלה שלש שנים בלא עירעור נאמן לומר לקחתיה ואבד שטרי דכולי האי לא מזדהר איניש בשטרא: בשלמא גבי אביו משכחת לה. דאיצטריך למיתנייה כגון דאכלה שני חזקה ואפילו הכי לא מהימן וכגון שאכלה שתי שנים ראשונות בחיי אביו ומת ואכלה השלישית לפני הבן הזה והוא היה קטן ולא עירער ואיצטריך לאשמועינן דכיון דקטן היה אין השנה הזאת עולה מן המנין: וכדרב הונא דאמר אין מחזיקין בנכסי קטן. המחזיק בנכסי קטן שלש שנים אינה חזקה דהאי דלא מיחה משום דקטן הוא ואפילו הגדיל לאחר מיכן והחזיק זה בפניו כמה שנים אינה חזקה הואיל ותחלתו כשהוא קטן דאהו מוחזק בה לא ידע כשהגדיל שהיתה של אביו עד ששומע מפי אחרים: ורב הונא מתניתין אתא לאשמועינן. בתמיה. כיון דמתניתין בהכי עסקינן ולא מיתוקמא אלא בהכי מאי אתא רב הונא לאשמועינן הרי כבר שנויה ועומדת ודבר השנוי במשנתינו שגור בפי הכל: דיוקא דמתניתין אתא לאשמועינן. משום דמתני' לא מיפרשא בהדיא דבהכי עסקינן ואתא רב הונא לאשמועינן בהדיא ומדיוקא דמתני' קא יליף לה: וליתנייה בדידיה. שדה זו שלך היתה אם יש עדים כו' אינו נאמן ואע"ג שאכלה שני חזקה וכגון שהיו שתים בפניו ואחת שלא בפניו: כגון שברח. ואשמעינן דההיא שתא לא סלקא ליה: אי ברח מחמת ממון. שאינו ירא מן המלכות אלא מצעקת הצועקים[י] בעיר: איבעי ליה למחויי. במקום שהוא שם וכיון דלא מיחה חזקה מעלייתא היא: שלש ארצות לחזקה. שלש ארצות של א"י חשובות חלוקות זו מזו לענין חזקה כאילו הן ארצות נכריות ואם היה בזו והחזיק אחר בקרקע שיש לו במחברתה אינה חזקה: במדינה. או שיהם בגליל או שיהם ביהודה ואפי' הן בשתי עיירות: אפי' יהודה וגליל נמי. הוה ליה למחויי היכא דהוי ומדלא מחי תיהוי חזקה: ואי קסבר מחאה שלא בפניו לא הויא מחאה. כגון אם היה בעיר אחת ומיחה שלא בפניו בפני שנים בעיר אחרת: אפילו יהודה ויהודה. בשתי עיירות נמי לא תיהוי חזקה דלא הוה ליה למחויי שלא בפניו: הויא מחאה. דחברך חברא אית ליה דהני דמחי באנפייהו מגלו לאחריני ובא הדבר לאזני המחזיק וה"ל לאזדהורי בשטריה: ומתני'. דקתני יהודה וגליל לא: בשעת חירום שנו. דיכול[ל] לומר לא נגלית לי מחאתו שאשמור את שטרי: ומאי שנא יהודה וגליל דנקט. אם יש חירום נמי מעיר לעיר אפי' שתי עיירות באותה מדינה נמי לא:

וליתני

אבל מאן דמתני לית ליה שיעורא. בשאלתות דרב אחאי כתוב וממילא שמעינן למאן דלא קרי ולא תני אין מבטלין אם יש לו מתעסקין כדי קבורה ונראה לר"י דלענין מלאכה מבטלין כל בני העיר ואסור אפילו למאן דלא קרי ולא תני דלא מפליג מידי באלו מגלחין (מו"ק דף כז:) בהכי: אלמנה מאי. ביהודה נמי שלא היה אלא חילוק קליות לכך בעי אלמנה מאי והלא פעמים אפילו בלא חופה היו רגילין לחלוק ויש לחוש שמא חילקו בחופת אלמנה ומשני לית לה כיסני פירוש היו נזהרין הרבה שלא יחלקו קליות בחופת אלמנה: וליתני מודה רבי יהושע שדה זו שלך היתה. דהוי רבותא טפי דהוי נכרי ונכרי: ואחת בחיי הבן. ודווקא שהוא קטן כפי' הקונט' אבל אם הוא גדול הוי חזקה כדאמרי' בחזקת הבתים (ב"ב דף מב. ושם) אכלה בפני האב שנה ובפני הבן שנה ובפני לוקח שנה הרי זו חזקה ורבינו שמואל פי' אהא דאמר בסמוך ואפילו הגדיל אפילו הגדיל בחיי האב דגדול לגבי מילי דאבוה קטן הוא ואור"ת דלפירושו הא דאמר בחזקת הבתים (ג"ז שם) דהויא חזקה בפני הבן היינו כשהיה גדול בתחילת חזקה: ורב הונא מתני' אתא לאשמועינן. לאו דווקא נקט רב הונא דהא לא איירי רב הונא התם [ג]אלא במורידין קרוב לנכסי קטן והא לא שמעינן ממתני' אלא כלומר רבא דדייק התם [מ]ש"מ מדרב הונא דאין מחזיקין בנכסי קטן מאי אתא לאשמועינן: מחאה שלא בפניו כו'. תימה אמאי נקט בכל דוכתא מחאה שלא בפניו הוה ליה למינקט חזקה שלא בפניו כו' וי"ל דעיקר הטע' תלוי במחאה לחזקה ולאי יש לה קול אפי' שלא בפניו ואפ"ה אי מחאה אין לה קול לא הוי חזקה ולהכי נקט מחא':

דסתם

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פי"א מהלכות טוען ונטען הלכה א סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סימן קמ סעיף א:
יד ב מיי' פי"ב שם הל' ח סמג שם טוש"ע שם סימן קמט סעיף ד:
טו ג מיי' פי"ד שם הל' ז טוש"ע שם סימן קמט סעיף יט:
טז ד מיי' שם הלכה י סמג שם טור ש"ע שם סימן קמג סעיף ג:
יז ה מיי' שם פי"א הלכה ה טוש"ע שם סימן קמו סעיף א:

תוספות רי"ד

דלא קרי ולא תני אין מבטלין ת"ת אם יש לו מתעסקים כדי קבורה בעלמא בשאלתות דרב אחא מצאתי כן: אם יש עדים שיצאת בהינומא מאי הינומא סורחב בר פפא אמר משמיה דזעירי תנורא דאסא פי' כמין כיפה של הדס עגולה ר"י אמר קריתא ומנמנמא בה כלה פי' צניף על ראשה משורבב על עיניה כמו שעושים בהרבה מקומות ופעמים שמנמנמת בתוכו מתוך שאין עיניה מגולות ולכך נקרא הינומא ע"ש תנומה: מתני' ומודה ר"י באומר לחבירו שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שהוא של אביו והוא אומר לקחתיה הימנו אינו נאמן ואסיקנא ר' יהושע אפרק קמא קאי והאי קאי דתנן הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדך והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך והיה מקחי מקח טעות ר"ג ור"א [אומרים] נאמנת ור"י אומר לא מפיה אנו חיין והתם מאי מיגו איכא מיגו דאי בעי אמרה מוכת עץ אני ולא פסלה נפשה מכהונה וקאמרה נאנסתי דפסלה נפשה מכהונה מהימנא ואי"ל ר"י לר"ג בההיא מיגו דהכא מודינא לך בההיא מיגו דהתם פליגנא עלך. מ"ש הכא ומ"ש התם הכא אין שור שחוט לפניך. פי' ואם רוצה לומר אינו של אביך ולהכחישו יכול גם עתה כשהודה שהיתה של אביו ולקחה ממנו נאמן אבל התם גבי אשה אם תרצה להכחישו ולומר בתולה הייתי אינה יכולה שהרי [שור] שחוט לפניך השושבינים המעידים שלא נמצאו לה בתולים הלכך כל טענה דאמרה בין מוכת עץ אני בין נאנסתי החתיך לא מהימנא:

מסורת הש"ס

א) ב"ב מב., ב) ב"מ לט., ג) [פסחים קא: ר"ה ח.], ד) ב"ב לח., ה) [שם ע"ש], ו) [פי' בערוך ערך חרס א' סיכסוך איש באחיו ועיר בעיר], ז) [פרשת ויחי סימן לב], ח) ב"ר כ"י, ט) צ"ל לחפיפות. יעב"ץ, י) בס"י: המלגים, כ) [לקמן יכול. רש"ל], ל) [ב"מ לט.], מ) [שם].

גליון הש"ס

גמ' דיוקא דמתניתין קאמר. שבת דף לו ע"ב שבועות דף כט ע"ב:

מוסף רש"י

אין מחזיקין בנכסי קטן. אם לא אכל בפני האב שלש שנים, אין שלש שנים שאכלן בפני הקטן חזקה, אפילו הגדיל. הקטן מפריד לתוכו ואכלו שלש שנים בפניו משהגדיל לא הויא חזקה, דהואיל ותחילת ירידתו לתוכו הוה קטן, לא ידע כשהגדיל שהן של אביו ולפיכך לא מיחה (ב"ב לט:). שלש ארצות. בארץ ישראל. לחזקה. חלוקות זו מזו לענין חזקת שלש שנים כדמפרש ואזיל, היה. בעל הקרקע, ביהודה והחזיק בגליל. שהיה הקרקע בגליל והחזיק בה אדם שלש שנים בלא מחאה, אינה חזקה. כדמפרש טעמא בגמרא דסתם יהודה וגליל בשעת חירום דמי, שאין שיירות מצויות מזו לזו ולא הויא מחאת בעל הקרקע מחאה, שהרי אין מי שיגיד לו למחזיק שמיחה זה ויזהר בשטרו, דהא אין שיירות מצויות, הלכך כיון דאינו יכול למחות אע"ג דלא מיחה לא הפסיד בשתיקתו והיה לו לזה המחזיק ליזהר בשטרו שהרי יודע שאין בעל הקרקע יכול למחות, עד שיהא עמו במדינה. כגון שהיה ביהודה בעיר אחת והחזיק ביהודה בעיר אחרת, דכיון דשיירות מצויות הוה ליה למחויי ומדלא מיחה הפסיד (רשב"ם ב"ב לח.). אי קסבר מחאה שלא בפניו. שמוחה בעל הקרקע במחזיק אפילו שלא בפניו, כגון שאמרים דרך בעיר אחת ומיחה בפני שנים מן השוק שלא בפניו של מחזיק אפילו הכי הוי מחאה, דחברך חברא אית ליה ושמע המחזיק בדבר זה והיה להזהר בשטרו ומדלא נזהר הפסיד והלכך קתני עד שיהא עמו במדינה אחת, דכיון ששניהם במדינה אחת הויא מחאה אע"פ שאינם בעיר אחת, אפילו יהודה וגליל נמי. היה ביהודה והחזיק בגליל תהוי מחאה (שם). ואי קסבר לא הויא מחאה. כדקתני היה ביהודה והמחזיק בגליל אינה חזקה, אפילו היה ביהודה והחזיק ביהודה. בעיר אחרת נמי לא תהוי מחאה, ואמאי קתני עד שיהא עמו במדינה (שם). לעולם קסבר מחאה שלא בפניו הויא מחאה. ומשום הכי קתני עד שיהא עמו במדינה, ודקשיא לך אפילו יהודה וגליל נמי תיהוי מחאה, מתניתין בשעת חירום שנו. תיגרות יש בין יהודה וגליל ואין שיירות מצויות מזו לזו ואם ימחה לא יבא הדבר לאזניו של מחזיק שיזהר בשטרו והלכך לא הויא מחאה, וכיון דלא הויא מחאתו של מערער מחאה, חזקתו של זה נמי לא הוי חזקה, דטעמא דחזקה ג' שנים קונה משום דמצי טעין ליה מחזיק אמאי לא מחית בתוך שלש ואילו הכא לא מצי למטען הכי דהא לא יכול למחות דהא אינה מחאה (שם). שעת חירום, מלחמה (ישעיה לד ה). ומאי שנא יהודה וגליל דנקט. דכיון דבשעת חירום מיירי הוא הדין לכל המלכיות שיש חירום בין זו לזו, והכי הוה ליה למיתני כל הארצות חלוקות לחזקה בשעת חירום. ואית דמפרשי מ"ש יהודה וגליל דנקט כיון דבשעת חירום מוקמת לה מ"ש יהודה וגליל דלא הויא חזקה, אפילו יהודה ויהודה לא תיהוי חזקה, ואין נראה בעיני, דאם כן הוה ליה למימר כדלעיל אי הכי אפילו יהודה ויהודה נמי לא, ועוד דהכי מתרץ ר' אבא בשעת חירום שנו, שיש תגרה בין המלכיות, אבל עיירות של מדינה ומדינה אין ביניהם תגרה (רשב"ם ב"ב שם).